

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

СИЛАБУС

вибіркової навчальної дисципліни

Основи управління у спеціальній освіті

підготовки бакалавра

спеціальності 016 "Спеціальна освіта"

за спеціалізацією 016.02 Олігофренопедагогіка

освітньо-професійної програми "Корекційна психопедагогіка та логопедія"

Силабус вибірково навчальної дисципліни "Основи управління у спеціальній освіті" підготовки бакалавра галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 016 "Спеціальна освіта" (016.02 Олігофренопедагогіка), за освітньою програмою "Корекційна психопедагогіка та логопедія"

Розробники: Сергеева Валентина Федорівна, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент

Силабус вибіркової навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, протокол № 2 від 11 вересня 2020 р

Завідувач кафедри: Кузава І.Б

I. Опис навчальної дисципліни
"Основи управління у спеціальній освіті"

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань 01, Освіта/педагогіка спеціальність 016 Спеціальна освіта, (016.02 олігофренопедагогіка) Освітньо-професійна програма Корекційна психопедагогіка та логопедія бакалавр	Вибіркова 5
		Рік навчання 3
		Семестр 6
Кількість годин 150		Аудиторні - 68
кредитів 5		Лекції - 32
		Практичні - 36
	Лабораторні -	
	Індивідуальні -	
	Самостійна робота 72 год.	
ІНДЗ: є	Консультації 10 год.	
	Форма контролю: залік	
Мова навчання - українська		

II. Інформація про викладача

Сергєєва Валентина Федорівна,

Вчене звання - кандидат педагогічних наук,

Науковий ступінь - доцент,

Посада: доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Контактна інформація: – 0501087179, sergeeva.valentina@vnu.ed

Дні занять (<http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>)

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу

Загальною метою спеціальної освіти в Україні є забезпечення особам з психічними та фізичними вадами умов для розвитку своїх можливостей для адаптації в соціальному середовищі, підготовки до трудової діяльності, самообслуговування, самозабезпечення і сімейного життя.

Для здійснення спеціальної освіти в державі створюється диференційована мережа спеціальних дошкільних, шкільних, позашкільних та професійних

закладів, де забезпечуються рівні можливості для осіб в одержанні дошкільної, загальної шкільної та професійної освіти шляхом ліквідації фізичних, фінансових та психологічних бар'єрів, які виключають або утруднюють їх повноцінну участь у житті суспільства.

Силабус вибіркової навчальної дисципліни "Основи управління у спеціальній освіті" складено відповідно до вимог підготовки бакалавра галузі знань 01, Освіта/педагогіка, спеціальності 016 Спеціальна освіта (016.02 олігофренопедагогіка), згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС).

Силабус визначає обсяги знань, що зазначені у освітній програмі і які повинен опанувати здобувач першого (бакалаврського) рівня; алгоритм вивчення навчального матеріалу курсу; необхідне методичне забезпечення; складові та технологію оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.

2. Пререквізити: навчальний курс пов'язується з циклом педагогічних та психологічних дисциплін, зокрема: "Вступ до спеціальності", "Спеціальна освіта", "Вікова, педагогічна та спеціальна психологія", "Педагогіка інклюзивної освіти", "Педагогіка загальна з історією", "Теорія та історія корекційної педагогіки", "Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини" тощо.

Предмет вивчення навчальної дисципліни "Основи управління у спеціальній освіті" – управлінська діяльність, що здійснюється у системі спеціальної освіти – складовій частині системи комплексної медико-педагогічної, професійної та соціальної реабілітації осіб, які мають психічні та фізичні порушення.

3. Метою вивчення дисципліни "Основи управління у спеціальній освіті" є надання студентам знань з управлінської діяльності керівних органів освіти, правових основ управління освітою як цілісною системою, основ сучасного менеджменту освіти, організації роботи спеціального закладу освіти, особливостей організації роботи керівного складу закладу спеціальної освіти.

Основні **завдання** вивчення дисципліни полягають у :

- ознайомленні студентів із змістом управлінської діяльності, зокрема в системі спеціальної освіти;
- опануванні нормативно-правового забезпечення у галузі спеціальної освіти;
- ознайомленні студентів із теоретичними основами, принципами управління освітою на державному та інституціональному рівнях в нових економічних і соціокультурних умовах;
- формуванні уявлень про організацію, форми і методи управління у спеціальній освіті;
- сприянні становленню та розвитку у майбутніх педагогів-дефектологів управлінської компетентності як складової професійної компетентності у спеціальній освіті.

4. Результати навчання (компетентності).

Відповідно до освітньої програми спеціальності 016 Спеціальна освіта (016.02 олігофренопедагогіка) "Корекційна психопедагогіка та логопедія" за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти у здобувачів вищої освіти необхідно сформувати **загальні і фахові компетентності**, а саме:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів дефектології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-8. Здатність працювати в команді.

ЗК-9. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК-10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК-4. Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.

СК-5. Здатність реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми, підлітками, дорослими з особливими освітніми потребами, доцільно обирати методичне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення.

СК-6. Здатність працювати в команді, здійснювати комплексний корекційно-педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами, в тому числі з інвалідністю в різних типах закладів.

СК-7. Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.

СК-11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.

СК-12. Здатність організовувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої соціальної інтеграції.

СК-13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

СК-14. Здатність до роботи із спільнотою – на місцевому, регіональному, національному, європейському і більш широкому глобальному рівнях з метою формування толерантного, гуманного ставлення до осіб з особливими освітніми потребами, розвитку здатності до рефлексії, включаючи спроможність обдумувати як власні, так й інші системи цінностей.

Програмні результати навчання:

PH2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

PH5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.

PH6. Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.

PH7. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом.

PH9. Мати навички комплектування та організації діяльності спеціальних закладів освіти, спеціальних груп у закладах дошкільної освіти, спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти тощо.

PH12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

PH16. Приймати обґрунтовані рішення з урахуванням цілей, ресурсних і законодавчих обмежень, ціннісних орієнтирів.

PH21. Здатність до ділових комунікацій у професійній сфері, знання основ ділового спілкування; стійкі навички усного й писемного мовлення, зорієнтованого на професійну специфіку; навички оперування фаховою термінологією.

По закінченні вивчення навчальної дисципліни "Основи управління у спеціальній освіті" студенти мають *знати*:

- термінологію дисципліни;
- наукові основи управління системою освіти; інноваційні технології в управлінській діяльності, у тому числі менеджменту спеціальної освіти;
- принципи, форми і методи організації та управління спеціальними закладами освіти;
- документацію керівного складу спеціального закладу освіти;
- функції внутрішнього управління, управлінський цикл;
- особливості організації середовища для навчання, виховання та розвитку дітей різних нозологічних груп.
- зміст методичної роботи у спеціальному закладі освіти; методичну документацію;
- порядок атестації педагогічних працівників; сутність самоменеджменту спеціального педагога.

вміти:

- користуватися нормативно-правовими положеннями та методичними рекомендаціями щодо управління системою освіти;
- орієнтуватися в напрямках організації освітньо-корекційної допомоги дітям з психофізичними порушеннями та/або з інвалідністю у спеціальних закладах освіти;
- самостійно використовувати принципи, форми, методи організації та управління у спеціальній освіті;
- самостійно підбирати методики для оцінки якості діяльності закладу освіти, здійснювати самоменеджмент власної професійної діяльності;
- організовувати середовище для навчання, виховання та розвитку дітей різних нозологічних груп; добирати відповідне обладнання із урахуванням особливостей дітей з психофізичними порушеннями;

- здійснювати методичне консультування; розробляти методичну документацію; організувати реферативно-дослідницьку роботу педагогів;
- управляти власним професійним зростанням, володіти навичками самоменеджменту.

5. Структура навчальної дисципліни.

Навчальна програма курсу розрахована на 150 годин. Із них: аудиторних – 54 години, самостійної роботи – 86 годин, консультацій – 10 годин.

Видом контролю є *залік*. На вивчення дисципліни за вимогами кредитно-модульної системи відводиться 5 кредитів ECTS.

Навчальна дисципліна включає **три модулі**.

У межах **першого модуля** визначено **два змістові модулі**:

- *перший змістовий модуль "Науково-теоретичні засади управління освітою. Загальні питання управління в галузі освіти"* ;
- *другий змістовий модуль "Управління в системі спеціальної освіти"*.

Головна спрямованість **другого модуля** (навчальний проект або індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ)) полягає у формуванні творчого розуміння і розв'язання проблем університетської освіти.

Третій модуль передбачає здійснення контролю з кожного змістового модуля з метою з'ясування рівня засвоєння студентами змісту конкретного модуля.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекц.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю - контрольна робота Бали
Змістовий модуль 1. Науково-теоретичні засади управління освітою. Загальні питання управління в галузі освіти						
Тема 1. Питання теорії й методології управління освітою. Принципи управління освітою	15	4	4	6	1	4
Тема 2. Державне управління системою освіти в Україні. Нормативно-правова база управління освітою	15	4	4	6	1	4
Тема 3. Інноваційні технології в управлінській діяльності:	13	4	4	4	1	4

педагогічний менеджмент, діагностика, моніторинг, інформаційно-комунікаційні технології, проектні технології, створення розвивально-творчого середовища, рефлексивне управління.						
Разом за модулем 1	43	12	12	16	3	12
Змістовий модуль 2. Управління в системі спеціальної освіти						
Тема 4. Організаційна структура спеціальної освіти в Україні. Специфіка управління у спеціальній освіті. Маркетинг в системі спеціальної освіти	17	4	4	8	1	4
Тема 5. Внутрішнє управління у спеціальній освіті. Принципи, форми, методи організації та управління освітньо-корекційною діяльністю в умовах закладу спеціальної освіти	17	4	4	8	1	4
Тема 6. Керівний склад закладу спеціальної освіти. Функції внутрішнього управління. Управлінський цикл	17	4	4	8	1	4
Тема 7. Інформаційне забезпечення процесу управління. Документообіг спеціального закладу освіти	13	2	2	8	1	2
Тема 8. Організація та керівництво методичною роботою у спеціальному закладі освіти. Методичний кабінет. Методичні об'єднання. Реферативно-дослідницька робота педагогів-дефектологів	15	2	4	8	1	4
Тема 9. Особливості організації середовища для навчання, виховання та розвитку дітей різних	15	2	4	8	1	4

нозологічних груп						
Тема 10. Критерії і показники якості освітньо-корекційної діяльності. Атестація педагогічних працівників. Самоменеджмент спеціального педагога.	13	2	2	8	1	2
Разом за модулем 2	107	20	24	56	7	24
Види підсумкових робіт (за потреби, на розсуд викладача, кафедри)						Бал
Модульна контрольна робота						60
ІНДЗ						4
Всього годин / Балів	150	24	30	86	10	100

6. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота студента – це форма організації навчального процесу, при якій заплановані завдання виконуються студентом під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Загалом, самостійна робота студентів – це невід’ємна частина навчального процесу, що сприяє поглибленню й розширенню знань, посиленню інтересу до пізнавальної діяльності, формуванню творчої особистості спеціаліста, здатного до самовдосконалення та самоосвіти.

Виконання завдань самостійної роботи створює базу для формування як внутрішньої мотивації вивчення дисципліни, так і навчання студентів загалом. Як правило, студент, який володіє навичками самостійної роботи, активніше і глибше засвоює навчальний матеріал, виявляється краще підготовленим до творчої праці, до самоосвіти і продовження навчання.

Самостійна робота визначається готовністю до безперервного пошуку нового, актуального знання, до грамотного здійснення інформаційних процесів (пошуку, зберігання, переробки) – що є однією з професійних компетенцій фахівця в будь-якій галузі, яка визначає успішність його особистісного зростання і соціальну затребуваність.

Під час вивчення навчальної дисципліни "Основи управління у спеціальній освіті" студентам пропонуються найбільш ефективні форми самостійної роботи: робота з навчальною, науковою, науково-популярною та довідковою літературою; підготовка творчих відповідей на запитання; опрацювання проблемних питань; підготовка доповідей, конспектів, рефератів; написання есе; робота з бібліографією; складання тематичних таблиць, схем тощо.

Завдання:

1. Складіть перелік основних нормативно-правових актів у галузі спеціальній освіті.
2. Підготуйте твір-есе на тему: "Я – майбутній педагог у сфері спеціальної освіти".
3. Складіть таблицю: "Функції управління".
4. Складіть таблицю: "Вертикаль управління у спеціальній освіті":

Державний рівень

Міністерство	Міністерство	Міністерство
--------------	--------------	--------------

охорони здоров'я України	освіти і науки України	соціальної політики України
<i>Обласний рівень</i>		
<i>Районний (міський) рівень</i>		

5. Підготуйте загальну характеристику діяльності керівника закладу освіти для дітей з особливими потребами.

6. Підготуйте твір-есе на тему: "Особистісні якості керівника закладу освіти для дітей з особливими потребами".

7. Зробіть підборку літератури до "бібліотечки" спеціального педагога.

8. Складіть перелік матеріалів, які зберігаються в методичному кабінеті.

9. Підготуйте твір-есе на тему: "Професійні функції керівника закладу освіти для дітей з особливими потребами";

10. Назвіть й охарактеризуйте основні види педагогічної документації закладу спеціальної освіти.

11. Зробіть підбірку загальнопедагогічних газет і журналів з проблем спеціальної освіти.

12. Підготуйте твір-есе на тему: "Я – керівник методичного кабінету у спеціальному закладі освіти".

13. Охарактеризуйте дії керівника навчального закладу після атестації педагогічних працівників.

14. Законспекуйте постанову Кабінету Міністрів України від 23.12.2015 № 1109 "Про затвердження переліку кваліфікаційних категорій і педагогічних звань педагогічних працівників та порядку їх присвоєння".

15. Законспекуйте Типове положення про атестацію педагогічних працівників, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 06.09.2010 № 930.

16. Підготуйте реферати на такі теми:

1) "Інформаційно-комунікаційні технології в управлінні спеціальним закладом освіти";

2) "Особистісно-професійне зростання педагога";

3) "Моніторинг освітньої діяльності спеціальних педагогів";

4) "Впровадження в практику роботи спеціальних закладів кращого педагогічного досвіду, досягнень сучасної науки та освітніх технологій";

5) "Основні напрями роботи методичного кабінету";

6) "Кваліфікаційні категорії педагогічних працівників".

Види (форми) індивідуальних науково-дослідних завдань (ІНДЗ)

Індивідуальне науково-дослідне завдання є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студентів, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Види ІНДЗ з курсу "Основи управління у спеціальній освіті":

- конспект-презентація із теми (модуля) за заданим планом;
- конспект-презентація із теми (модуля) за планом, який студент розробив самостійно;
- анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис;
- конспект першоджерела (базового дослідження з педагогіки);
- повідомлення з теми, рекомендованої викладачем;
- повідомлення з теми (без рекомендації викладача): сучасні відкриття у загальні та спеціальній педагогіці, аналіз інформації, самостійні дослідження;
- участь у створенні тематично-методичних тек, стелажів, стендів, каталогів тощо.

IV. Політика оцінювання

Політика навчальної дисципліни :

Здобувач вищої освіти повинен:

- дотримуватись вимог організації навчання в університеті відповідно до Положення про організацію навчального процесу у Волинському національному університеті імені Лесі Українки (2020 р);

- в обов'язковому порядку відвідувати всі види навчальних занять, передбачені навчальним планом; за об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу;

- глибоко та всебічно оволодівати необхідними знаннями та вміннями для ефективного здійснення професійної діяльності;

- заздалегідь інформувати викладача у разі неможливості відвідування заняття (з поважних причин);

- виконувати контрольні та інші види навчальної роботи, що визначені навчальним планом;

- обов'язково бути присутнім на підсумковому (модульному) контролі; перескладати модулі лише за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний);

- бути свідомим щодо заборони списування під час контрольних робіт (в т. ч. із використанням мобільних девайсів; мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань під час заняття);

Здобувач успішно навчається, якщо послідовно набирає кредити, необхідні для здобуття бажаного ступеня. Для цього потрібно, щоб накопичувальний бал був не нижче, ніж 60 протягом семестру. Якщо накопичувальний бал нижче 60, здобувач вважається неуспішним і може бути відрахований відповідно до Положення про організацію навчального процесу у Волинському національному університеті імені Лесі Українки (2020 р.; 9. Відрахування студентів).

V. Підсумковий контроль

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Змістовий модуль 1. <i>Науково-теоретичні засади управління освітою. Загальні питання управління в галузі освіти</i> (усне опитування, тести, завдання)	12
Модульна контрольна робота – тематичні питання, завдання, що потребують творчої відповіді та умінь синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач	30
Змістовий модуль 2. <i>Управління в системі спеціальної освіти</i> (усне опитування, тести, завдання)	24
Модульна контрольна робота – тематичні питання, завдання, що потребують творчої відповіді та умінь синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач	30
Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ)	4
Всього:	100

Система поточного й підсумкового контролю знань

Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти із дисципліни "Основи управління у спеціальній освіті" оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів здійснюється з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на практичних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу. Завдання самостійної роботи, індивідуальні завдання, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на практичних заняттях.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється з використанням роздрукованих завдань, тестів або в режимі комп'ютерної діагностики.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, курсовій роботі (проекту), контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) навчальної дисципліни (ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки <https://vnu.edu.ua/uk/normativno-pravova-baza>).

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

Критерії оцінювання

90-100 балів ("відмінно") ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.

82-89 балів ("дуже добре") ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. У відповіді студента наявні неточності або незначні помилки.

75-81 балів ("добре") ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. У відповіді студента наявні помилки.

67-74 балів ("задовільно") ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, що визначається як задовільний й на основі якого може відбуватися подальше навчання і майбутня фахова діяльність, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх за допомогою викладача.

66-60 балів ("достатньо") ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі значні помилки у виконанні практичних завдань, студент здатен усунути їх за допомогою викладача з утрудненням.

59-1 балів ("незадовільно") виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка "незадовільно" ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна:

1. Бондар В.І. Теорія і технологія управління процесом навчання в школі. К.: Школяр, 2000. 191 с.
2. Васильківська С. Індивідуальна соціально-педагогічна та медико-психологічна карта супроводу учня з особливими потребами. *Дефектолог*. 2009. № 3 (27). С. 26-37.
3. Гріфін Р., Рікі В., Яцура В. Основи менеджменту : підручник / Наук. ред. : В. Яцура, Д. Олесевич. Львів : Бак, 2001. 624 с.
4. Даниленко Л.І. Інноваційний освітній менеджмент: Навч. посібник. К.: Главник, 2006. 144 с.
5. Даниленко Л.І. Модернізація змісту, форм та методів управлінської діяльності директора загальноосвітньої школи: Монографія. К.: Логос, 1998. 140 с.
6. Даниленко Л.І. Управління інклюзивною школою на засадах менеджменту освітніх інновацій : *Інклюзивна школа : особливості організації та управління : навч.-метод. посібник* / А.А. Колупаєва, Н.З. Софій, Ю.М. Найда та ін.; за заг. ред. Л.І. Даниленко. К., 2007. 128 с.
7. Даниленко Л.І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах: Монографія. К.: Міленіум, 2004. 358 с.
8. Дегтяренко Т.М. Науково-методичні основи управління системою корекційно-реабілітаційної допомоги : монографія. Суми : Вид-во СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2010. 260 с.
9. Дегтяренко Т.М., Косарева Н.О. Зошит взаємозв'язку вихователів, лікарів та вчителів-дефектологів. К., 2004. 38 с.

10. Дегтяренко Т.М. Корекційно-реабілітаційна діяльність: стратегія управління : монографія. Суми : Університетська книга, 2011. 403 с.
11. Демчук В.С. Основи освітнього менеджменту. К. : Ленвіт, 2007. 263 с.
12. Колупасва А.А. Законодавчі та нормативно-правові основи здобуття освіти дітей з комбінованими вадами : *Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями зору та інтелекту* / за ред. В.І. Бондаря, Л.С. Вавіної, В.В. Тарасун. К., 2008. 248 с.
13. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Основи менеджменту : підручник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Академвидав, 2003. 414 с.
14. Мескон М.Х. Хедоури Ф. Основы менеджмента / пер. с англ. М., 1999.
15. Мороз І.В. Менеджмент і маркетинг освіти : навч.-метод. посібн. К.: Освіта України, 2009. 192с.
16. Пикельная В.С. Теоретические основы управления (школоведческий аспект). М. : Высшая школа, 1990.
17. Підготовка керівника середнього закладу освіти: Наук.-метод. посібник / За заг. ред. Л. Даниленко. К. : Міленіум, 2003. 305 с.
18. Пикельна В.С. Управління школою. У 2 ч. Х. : Вид. гр. "Основа", 2004. Ч.1, 2. 112 с.
19. Поташник М.М. Управление образованием. М., 1998.
20. Сухарський В.С. Менеджмент: навч.посібн. 2-ге видання, доп., перероб. Тернопіль: Астон, 2004. 350 с.
21. Шегда А.В. Менеджмент : підручник. К. : Знання, 2004. 687 с.
22. Яцура В.В., Жук О.П. Менеджмент: навч. посібн. Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 444 с.

Додаткова:

1. Внутришкольное управление: вопросы теории и практики / Под. ред. Т.И. Шамоной. М., 1991.
2. Дегтяренко Т.М. Стратегія удосконалення підготовки фахівців до управління процесом корекційно-реабілітаційної допомоги : монографія. Суми : Вид-во СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2010. 150 с.
3. Інструкція з ведення ділової документації у загальноосвітніх навчальних закладах I-III ступенів. *Інформаційний збірник Міністерства освіти України*. 2000. № 17.
4. Іценко В. Нові інформаційні технології в управлінні закладами освіти. *Директор школи*. 2005. № 44, листопад. С. 5-9.
5. Коломінський Н.Л. Психологія менеджменту в освіті: соціально-психологічний аспект: монографія. К., 2000. 286 с.
6. Крижко В.В. Теорія та практика менеджменту в освіті: навч. посібник. Вид. 2-ге доповнене. К. : Освіта України, 2005. 236 с.
7. Лунячек В.Е. Інформаційно-комунікаційні технології в управлінні загальноосвітнім навчальним закладом. Х. : Основа, 2004. 93 с.
8. Мармаза О.І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом. Х.: Видав. гр. "Основа", 2004. 240 с.
9. Мармаза О.І. Менеджмент в освіті : секрети успішного управління: навч.видання. Х. : Основа, 2005. 176 с.

10. Оболенська Т.Є. Освітні послуги в Україні. *Проблеми формування ринкової економіки* : міжвідомчий наук. зб. Вип. 8. К. : КНЕУ. 2000.
11. Орієнтовні посадові обов'язки заступника директора з виховної роботи. *Інформаційний збірник Міністерства освіти України*. 1992. № 23.
12. Островерхова Н.М., Даниленко Л.І. Ефективність управління загальноосвітньою школою: соціально-педагогічний аспект. К. : Школяр, 1995. С. 22-36; С. 61-71; С. 84-93.
13. Смоленська Т.Є. Маркетинг освітніх послуг: вітчизняний та зарубіжний досвід. К. : КНЕУ, 2001.
14. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором : Вибр. твори: В 5-ти т. Т.4. К. : Рад. школа, 1977. С. 393-628.

Інформаційні ресурси:

1. <http://isp.rehab.org.ua/ukrainian/news/484>
2. http://nvo5.at.ua/novi_standartu/potrebu.doc
3. <http://www.internat2.edu.kh.ua/>
4. <http://uazakon.com/document/fpart12/idx12490.htm>
5. Закон України "Про освіту".
6. Закон України "Про загальну середню освіту".
7. Закон України "Про дошкільну освіту".
8. Закон України "Про охорону дитинства".
9. Закон України "Про освіту дітей з обмеженими можливостями здоров'я".
10. Закон України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні".
11. Закон України "Про реабілітацію інвалідів в Україні".
12. Закон України "Про психіатричну допомогу".
13. Наказ Міністерства освіти і науки України "Про затвердження нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та порядок поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах" від 20 лютого 2002 року за № 1.